

अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ।

ज्ञान प्रबोधिनी

घडो ज्ञानाचा उद्बोध । भक्तिप्रेमाचा कल्लोळ ।

मासिक वृत्त

सौर चैत्र १९३२ चे वृत्त

सौर वैशाख १, शके १९३२ दि. २१/४/२०१०

मध्यवर्ती कार्यालय

* निवेदिता स्मृती शताब्दी : सोलापूर येथे दि. २ व २७ चैत्र (२४ मार्च व १७ एप्रिल) या दिवशी व पुणे येथे ४ चैत्र (२५ मार्च) या दिवशी स्मृती शताब्दी कार्यक्रमाच्या आखणीसाठी विविध संस्थांच्या बैठकी झाल्या. अंबाजोगाई येथे ४५ सदस्यांचे निवेदिता चरित्र वाचन शिबिर दि. १४ चैत्र (४ एप्रिल) या दिवशी झाले.

* मा. संचालकांचे दौरे : दि. ६ चैत्र (२७ मार्च) रोजी मा. संचालकांचे निगडी येथे वैचारिक झाले. दि. ७ चैत्र (२८ मार्च) रोजी पेण येथे मा. संचालकांचे 'दासबोधातील उपासना' या विषयावर गजानन महाराज स्मृतिशताब्दी निमित्त भाषण झाले. त्यानंतर श्री. दिलीप कुलकर्णी यांच्या कुडावळे येथील घरी त्यांनी भेट दिली. दि. ८ चैत्रला (२९ मार्च) कोळथरे येथील आगोम औषधालयाच्या कारखान्याला त्यांनी भेट दिली. दि. १३ व १४ चैत्र (३ व ४ एप्रिल) रोजी मा. संचालकांनी अंबाजोगाई विस्तार केंद्राला भेट दिली. दि. १८ व १९ चैत्र (८ व ९ एप्रिल) रोजी सोलापूर केंद्राला भेट दिली.

* सत्कार : दि. ६ चैत्र (२७ मार्च) रोजी निसर्ग-सेवक संस्थेतर्फे पुणे येथील पत्रकार भवनात आंतरराष्ट्रीय जल-तज्ज्ञ मा. श्री. माधवराव चितळे यांच्या हस्ते मा. आण्णांचा सत्कार करण्यात आला.

* व्याख्यानमाला : पुण्याच्या रामकृष्ण मठाच्या स्वामी भास्करानंद व्याख्यानमालेत वा. लताताई भिशीकर

यांची दि. ७ ते १३ चैत्र (२८ मार्च ते ३ एप्रिल) या काळात मुंडकोपनिषदावर व्याख्याने झाली.

बैठकी : दि. २७ चैत्र (१७ एप्रिल) या दिवशी सकाळी विस्तार केंद्र प्रतिनिधींची बैठक पुणे येथे झाली. दुपारी उद्दिष्टप्रधान सहविचार समितीची बैठक झाली.

राष्ट्रीय एकात्मता

* काश्मीर गट : दि. ६ ते १८ एप्रिल दरम्यान महाराष्ट्रातील - काश्मीर गटातील कार्यकर्त्यांचे पालक, काश्मीर गटाचे नियमित कार्यकर्ते आणि प्रबोधिनी वा काश्मिरशी प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्षपणे निगडीत असणारे सदस्य अशा २१ जणांचा 'काश्मीर मैत्री दौरा' आयोजित केला होता. या दौऱ्यामधील प्रमुख घडामोडी —

प्रतिवर्षीप्रमाणे यावर्षीही 'K-Quest' या राज्यस्तरीय विज्ञान प्रश्नमंजुषेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेमध्ये अनंतनाग, बडगाम, शोपियान, पुलवामा, कुपवाडा या जिल्ह्यांमधून साधारण ६० शाळांचे संघ उत्साहाने सहभागी झाले होते. प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये प्रथम क्रमांक प्राप्त सर्व संघांची राज्यस्तरीय स्पर्धा अनंतनाग (इस्लामिया हायर सेकंडरी स्कूल, बिजबिहारा) येथे घेण्यात आली.

या दौऱ्यामध्ये जम्मू येथील काश्मीरी पंडितांसाठी (विस्थापित छावण्यांमधून राहणाऱ्या) संगणकीकृत अभिक्षमता चाचणी घेण्यात आली. या चाचणी प्रयत्नामध्ये मुलांची परीक्षा घेण्यात आली व परीक्षेच्या निकालांवरून समुपदेशनही करण्यात आले. या कामामध्ये पुणे येथील

काश्मिरी पंडीत श्री. सी. एल. राजदान यांचे विशेष सहकार्य मिळाले.

इस्लामिक युनिव्हर्सिटी मध्ये झालेल्या या स्पर्धेमध्ये 'मुक्त स्रोतांच्या' वापराबद्दल प्रतिपादनाची स्पर्धा घेण्यात आली. प्रथम तीनही क्रमांकांची पारितोषिके इस्लामिक युनिव्हर्सिटीच्या संघांनी मिळवली.

बिजबिहारा येथील इस्लामिया हायर सेकंडरी स्कूलच्या विद्यार्थ्यांची प्राथमिक वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली. यामध्ये वैद्यकशास्त्राचे शिक्षण अंतिम टप्प्यात असलेल्या पुण्यातील कार्यकर्त्यांसह अशाच प्रकारचे शिक्षण घेणारे काश्मीरमधील संबंधितही सहभागी झाले होते. साधारण ७० मुलांची संपूर्ण तपासणी करण्यात आली.

बारामुल्ला भागातील भारत-पाकिस्तानच्या सीमेवरील 'अमन सेतू'ला संपूर्ण गटाने भेट दिली. हा सेतू नागरिकांसाठी पाहण्यासाठी खुला केल्यानंतर तेथे भेट देणारा हा पहिला गट होता. या भेटीसाठी लष्करातील मेजर अमोल आवटे यांचे संपूर्ण सहकार्य लाभले.

जम्मूमध्ये विस्थापितांच्या छावण्यांमध्ये राहणारे रॉबिन, राहुल आणि विशाल काश्मीरमध्ये आपल्या गटाबरोबर गेले होते. आपल्या मागच्या पिढीला जिथून बाहेर पडावे लागले अशा आपल्या मातृभूमीत ते तेवढ्याच उत्साहाने व विश्वासाने वावरले.

या संपूर्ण दौऱ्यामध्ये सर्व उपक्रमांची व्यवस्था, गेलेल्या गटाची निवास, भोजन इ. व्यवस्था संपूर्ण नियोजन आणि प्रत्यक्ष अंमलबजावणी जम्मू-काश्मिरच्या

स्थानिक गटाने जबाबदारीने आणि उत्साहाने केली.

शिक्षण प्रभाग

* **ज्ञान प्रबोधिनी, प्रशाला :** पुणे जिल्हा गणित अध्यापक मंडळातर्फे आयोजित गणित पारंगत परीक्षेत जिल्हास्तरावर पहिल्या दहा क्रमांकात प्रशालेच्या एकूण सात जणांची निवड झाली.

राज्यस्तरीय प्रज्ञा शोध परीक्षा (STS) या परीक्षेतून राष्ट्रीय प्रज्ञा शोध परीक्षेसाठी सहा विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

* नवनगर विद्यालय, निगडी :

पूर्व प्राथमिक विभाग : सौर ११ चैत्र (दि. १ एप्रिल) रोजी पूर्व प्राथमिक विभागाचा वर्षान्त कार्यक्रम झाला. या कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहुण्या सौ. राजश्रीताई मराठे होत्या.

सौर १९ व २० चैत्र (दि. ९ व १० एप्रिल) या दोन दिवशी मुलांसाठी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते.

प्राथमिक विभाग : सौर ३ चैत्र (दि. २४ मार्च) रोजी 'रामनवमी'निमित्त प्राथमिक विभागातर्फे सामूहिक भजनाचा कार्यक्रम झाला.

सौर ९ चैत्र (दि. ३० मार्च) रोजी इ. ३री व ४थी चा वर्षान्त कार्यक्रम झाला. सौ. अर्चनाताई पाठक या प्रमुख पाहुण्या होत्या.

दि. १० चैत्र (दि. ३१ मार्च) रोजी इ. १ली व २री चा वर्षान्त कार्यक्रम झाला. या वेळी प्रमुख पाहुण्या म्हणून सौ. कटारिया होत्या.

माध्यमिक विभाग : सौर ११ चैत्र (दि. १ एप्रिल) रोजी निगडी केंद्रातील नव्या सभागृहाला ज्यांच्या स्मरणार्थ मनोहर सभागृह असे नाव देण्यात आले आहे त्या कै. श्री. मनोहर वाढोकर यांच्या प्रथम स्मरणदिनाचा कार्यक्रम झाला.

संघटन प्रभाग

* **युवक विभाग :** धर्मवीर संभाजी

दल व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर दल यांची साहस सहल अनुक्रमे हरिश्चंद्रगड व राजमाची या ठिकाणी गेली.

सौर ३० चैत्र रोजी संभाजी दलाला मा. संचालकांची भेट झाली.

* **युवती विभाग :** दि. ११ एप्रिल रोजी ज्ञान प्रबोधिनी प्रशालेतील इ. ८वी तील १६ विद्यार्थिनींची निगडी येथे सायकल सहल आयोजित करण्यात आली होती.

या महिन्यात विभागातील पदवीपूर्व व पदव्युत्तर गटांतील युवतींचे वार्षिक मनोगत-लेखन झाले. मनोगतांवरील चर्चेसाठी पदव्युत्तर गटातील युवतींची मा. संचालक, मा. संगीताताई व मा. हर्षताई यांच्याबरोबर दोन वेळा बैठक झाली.

* **स्त्री शक्ती प्रबोधन :** दि. १९ मार्च रोजी संवादिनीची मार्च महिन्याची मासिक बैठक झाली. 'अवकाश यात्री बनण्यासाठी' या विषयावर मा. आरती पाटील (प्राचार्या - विद्यांचल स्कूल, पुणे) यांनी अनुभवकथन केले. ४८ संवादिनी सदस्या उपस्थित होत्या.

दि. २० व २७ मार्च रोजी 'बहर जोपासताना' ही परांजपे हायस्कूल, कोथरुड येथील इ. ५वी ते ७वी च्या विद्यार्थ्यांच्या पालकांसाठी कार्यशाळा घेतली.

दि. २ एप्रिल रोजी या शैक्षणिक वर्षातील शेवटचा 'गप्पा-कट्टा' झाला. यावेळचा विषय 'आदि-अंत' होता. बारा संवादिनी सदस्या उपस्थित होत्या.

दि. १६ एप्रिल रोजी या शैक्षणिक वर्षातील शेवटची मासिक बैठक झाली. नुकताच नातू पुरस्कार मिळालेल्या मा. बागेश्रीताई पोंक्षे, मा. आर्याताई जोशी आणि मा. अभयाताई टोळ यांना अभ्यागत म्हणून बोलावले होते. प्रबोधिनीच्या माध्यमातून काम करताना येणारे विविध अनुभव आणि मूल्यांची घातलेली सांगड त्याबद्दल त्यांनी थोडक्यात पण रंजक पद्धतीने सांगितले.

दि. १५ एप्रिल रोजी बोरीवली

संवादिनी गटाचा वर्धापन दिन साजरा झाला. त्याला पुण्याहून आशाताई बापट, मंजूषाताई बेहेरे आणि अनुराधाताई देशपांडे गेल्या होत्या.

विस्तार केंद्रे

* **बोरीवली विस्तार केंद्र :** पालघर येथील भुवनेश कीर्तनि विद्यालय येथे दि. २३ फेब्रुवारी रोजी ग्रामीण दिवाळी अंकावर आधारित मेळावा घेण्यात आला. इ. ७वी च्या ४० विद्यार्थ्यांनी त्यात सहभाग घेतला.

दि. १९ मार्च ला संवादिनी उपक्रमात 'विस्मृतीत गेलेल्या गोष्टी' यावर गटचर्चा घेतली.

संशोधन प्रभाग

* **प्रज्ञा मानस संशोधिका :** 'अभ्युदय' या शिक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रमातील पूर्वप्राथमिकच्या अध्यापकांचे चार दिवसाचे प्रशिक्षण होऊन अधिक प्रशिक्षण व प्रात्यक्षिकांसाठी त्यांची सोलापूर येथे श्रीमती सुलभाताईच्या मार्गदर्शनासाठी एक दिवसाची निवासी अभ्याससहल पार पडली.

श्रीमती देवयानी पंडित यांच्या रतन टाटा ट्रस्ट यांनी अनुदानित केलेल्या प्रकल्पातील २५ शाळांमधील ५० शिक्षकांकडून प्रशिक्षणानंतर त्याचा वर्गाध्यापनात वापर होत आहे. उपक्रमाचा समारोप दि. १९ एप्रिलला झाला.

पुणे विद्यापीठाने पाचगणी येथे आयोजित केलेल्या 'शैक्षणिक व संशोधन समन्वयक' यांच्या तीन दिवसांच्या कार्यशाळेसाठी सौ. सुचरिताताई गद्रे यांनी विभागाचे प्रतिनिधित्व केले. यासाठी पुणे जिल्हातील विविध महाविद्यालये व संस्था यांचे ६० प्रतिनिधी सहभागी झाले होते.

रामभाऊ म्हाळगी प्रबोधिनीच्या वतीने आयोजित केलेल्या शिबिरात 'गतिशील वाचन कसे करावे' या

विषयावर दीपाताई अत्रे यांनी एक सत्र घेतले. त्यात ५६ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

अभिक्षमता मापनाकरता अलिबाग, बोरीवली, बदलापूर आणि बडोदा याठिकाणी सुमारे २३० विद्यार्थ्यांचा सहभाग होता. याखेरीज संगणकावरील नियमित चाचणीकाम व वैयक्तिक मार्गदर्शन कामे चालू आहेत. संगणकावर या महिन्याभरात सुमारे ३५० विद्यार्थ्यांचे काम झाले.

ग्रामविकास

*** पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्प :** वेल्हे तालुक्यातील मांगदरी खोऱ्यातील चार गावांमध्ये पाणलोट क्षेत्र विकास

प्रकल्पाचे अंतिम टप्प्यातील काम सध्या चालू आहे. केंद्रशासनाच्या 'कपार्ट' या संस्थेच्या अनुदानातून हा प्रकल्प चालू आहे.

या प्रकल्पांतर्गत केळवडी गावात ९ मीटर लांबीचा कोल्हापूर पद्धतीच्या एका साठवण बंधाऱ्याचे काम नुकतेच पूर्ण झाले. यात दीड मीटर उंचीचा पाणीसाठा अपेक्षित आहे. या बंधाऱ्यासाठी सुमारे १.७५ लाख रुपये खर्च आला.

कोळवडी, कातवडी, मांगदरी व केतकावणे या गावात मोठ्या प्रमाणात नवीन भात खाचरे करणे (टेरेसिंग), चालू भात खाचरांच्या बांधाची उंची वाढविणे अशी जमीन सपाटीकरणाची कामे चालू आहेत. मात्र प्रत्येक शेतकऱ्याचे एकूण

खर्चाच्या ५०% म्हणजेच ३५०० रुपयांचे योगदान आहे. आत्तापर्यंत १७५ शेतकऱ्यांकडे ही कामे पूर्ण करून झालेली आहेत. यातून जमा झालेली ३ लाख १ हजार रुपयांची लोकवर्गणी गावाच्या विकास निधी खात्यावर जमा करण्यात आलेली आहे.

*** सौर ऊर्जा प्रकल्प :** केंद्रीय वन आणि पर्यावरण मंत्रालयाच्या राष्ट्रीय पर्यावरण जनजागृती अभियानांतर्गत कोळवडी (ता. वेल्हे) गावातील जिल्हा परिषदेच्या शाळेत सौर दिव्यांचे प्रात्यक्षिक दाखवून माहिती देण्यात आली. याशिवाय ग्रामस्थांच्या बैठकीतही सौर दिव्यांची माहिती सांगण्यात आली.

